

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi pol in velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 13.

V Mariboru 5. julija 1876.

Letnik IV.

Ali bi se ne dali oddelki po razredih s čim nadomestiti?

V št. 11. „Slov. Učitelja“ sem čital dopis iz logaškega okraja o sklepu okr. uč. zbora 6. marca zoper nepedagogični in nepostavni način podučevanja religije v naših šolah v poletnem času in pa o opravi naše okrajne knjižnice. Dasi me ni volja poročati Vam obširneje o naši konferenci, naj vendar omenim predloga, kojega sem takrat stavil in so mi moji kolege svetovali, naj ga objavim, da se natanko prerešeta.

Predlagal sem namreč, naj se po šolah na deželi odpravijo oddelki in naj detca hodi v vsaki razred po dve leti.

Utemeljeval sem ta predlog nekako tako-le: Znano je, da je hoja v šolo na deželi po vsem slaba. To uzročuje nekoliko podnebjje, daljava, revščina, delo in pa način podučevanja religije po leti. Dokazovati mi tega ni treba, ker to lahko vsakdo uvidi. Prigodi se torej ne malokrat, da ima učitelj jedva $\frac{1}{3}$ detce v šoli. S to tretjino po mojih mislih ne more učitelj poduka nadaljevati nego le ponavljati. Nadaljevanje stoperv prične, kadar je vsaj dobra polovica detce v šoli. V mestih je druga; tam detca redneje hodi v šolo in redka izjema je, da sti samo $\frac{2}{3}$ detce v šoli. Učni načerti so pa za vse šole enaki. Dá, — za šole na deželi so še dokaj težavnejši, ker imajo te šole redom manj razredov, a toliko več oddelkov. Poleg tega je pa v mestih redom jako težko doseči predpisani cilj in sem ter tja se tudi ne doseže. Razvidno je, da se na deželi predpisani cilj ne more doseči, če tudi bi imeli vse potrebne učne pomočke, kar nam pa žalibog po vsem manjka. Vseh ugodnih razmer, koje služijo narodnej šoli v mestih, nam večinom primajkuje. Poleg tega se pa moramo mi truditi še z več oddelki, kakor v mestih. In skorej

zastonj se trudimo s temi oddelki, ki gotovo več škodujejo nego koristijo. Nikdar nisem v stanu v pol ure kako berilo temeljito razložiti in se potem prepričati ali so me učenci umeli ali ne. In pol ure je odmenjeno n. pr. za direktni nauk. Poleg tega se pa izgubi preje ali pozneje nekaj časa. Učenci imajo koristle od direktnega nauka. Indirektno podučevani učenci so motjeni pri izdelavanju nalog, n. pr. iz računstva ali slovnic, ker slišijo vse drugo govoriti učitelja proti drugemu oddelku. Nikdar torej ne morejo nalog povoljno rešiti, ker je njih pozornost deljena. Posebno za 1. oddelek I. razreda je čas indirektnega podučevanja popolnoma izgubljen. Isto je tudi v višjih oddelkih, dokler učenci ne dobé potrebne samostojnosti. Učenci v šolah z več oddelki, kakor jih zapovedujó učni načerti, slišijo pač **multa**, a se še učé ne **multa** tem manj torej **multum**. Naloga narodne šole pa je in mora biti: „non multa sed multum“. Narodna šola ne more človeka vsestransko izobražiti, nego mu more in mora položiti le temelj ter ga sposobiti, da se sam izobraži s čitanjem knjig i novin. Da se pa učencu položi ta temelj in se on sposobi za nadaljno izobraževanje, mu pred vsem treba znanja materne jezika.

Da se dosedaj pri nas na jezikoslovje (Sprachunterricht) gleda premalo, je sploh znana slabost našega šolstva. Jezikoslovje se temeljito tudi ne more gojiti, ker imamo premalo časa in pa še to same pol ure. Solarske knjižnice so menda zato, da se iz njih učencem knjige izposojujejo! Dober pomoček za gojenje jezikoslovja. A kolikor je baš meni znano, se to redko kje godi. Zakaj?! „si“. To le mimogrede. Da se pa torej pride v okom preje omenjenim zaprekam, moramo dobiti cele ure in samo direktni nauk. Z oddelki torej proč! Mesto v oddelke naj bi pa učenci hodili po dve leti v en razred. Učni smoter naj bi bil za prvi razred n. pr. $\frac{2}{3}$ od tega, kar imasta sedaj prvi in drugi razred oziroma oddelek itd. Ta razdelitev bi imela zasè to-le: Sedaj moramo precej hitro nadaljevati, če hočemo doveršiti tvarino do konca leta. Ne moremo se baš veliko ozirati na tiste učence, ki nas ne dohajajo. Da nas nekateri ne dohajajo, je kriva ali absolutna nezmožnost ali se pa njihov duh začetkom le počasi razvija. Z absolutno nezmožnostjo, ki je pa bolj redka, ne opravimo bog ve kaj tudi v dveh letih ne, a učenci, ki so se začetkom le počasi razvijali, nas bodo dohajali. In baš taki imajo potem največje veselje do uka. Dan danes pa baš taci učencev veliko zaostane in ker ne morejo dohajati, jim jame veselje do uka pešati. Da — merzeti jim začne uk nekoliko iz obupnosti, nekoliko pa radi sramote, da morajo še eno leto v istem razredu sedeti. Navedeno sem sam izkusil nekoliko v Ljutomeru, nekoliko pa v Starem tergju.

Uresničenje navedene misli podpira postava, ki dovoljuje za posamezne okraje, da detca jame stoperv sè sedmim oziroma osmim letom hoditi v šolo in pa tudi to, da se na novo upiše vsako leto povprečno le 30 učencev. Teh 30 uč. bi čakalo drugih 30 in potem bi prišli skupaj v I. razred. In če računamo kacic 20 k večjem zaostalib, bi jih bilo v I. razredu 80. In s temi bi se ložje kaj doseglo, nego sè 130—140timi, kar jih imamo sedaj navadno v I. razredu. Učni smoter upam doseči v kljub vsem zaprekam na deželi tako, da bi mi vsak razred z dobrim vspehom doveršilo $\frac{7}{10}$ učencev. Seveda, — učni smoter narodne šole bi se potem na videz skerčil, a prepričan sem, da bi faktično narodna šola rodila boljši sad, nego ga je dosedaj.

Radoveden sem, kaj moji kolege o tem mislijo!? Če ima ta misel kaj dobrega v sebi, pridobi stvar s tem, da moji kolege navedeno misel vsestransko in javno prerešetajo.

V Starem tergu na Notranjskem 7. junija.

Janko Žirovnik.

O psihologiji in logiki.

Blaže Pernišek.

(Dalje.)

Iz jednega, dveh ali še več sodov izcimi se drugi, tretji itd. sod, na pr.:

- Meteljka (*medicago sativa*) je stročnica (*leguminosa*): torej je meteljka dvokaličnica (*dicotyledona*).
- Slavec je pevec, (ptiči) pevci so životinje, životinje so božje stvari: torej je slavec božja stvar.
- Vsak človek je zmotljiv, učitelj je človek: torej je učitelj zmotljiv. *)

Vsi primeri pod: a), b) in c) so vsak záse 3 — zaključki (izvod, sklep).

V prvem primeru dohaja sod: „torej je meteljka dvokaličnica“ od soda: „meteljka je stročnica“.

V drugem primeru izvira sod: „torej je slavec božja stvar“ iz sodov: „slavec je pevec itd.“

Iz zadnjega primera pa je razvidno, da je sod: „torej je učitelj zmotljiv“ in iz: „učitelj je človek.“

Na temelju spomenutega razpravljanja velja torej ta-le definicija: Zaključek je logična **) izpeljava kacega

*) To se zna, da velja to tudi i o župniku i o županu. Pis.

**) Beseda: „logika“ dohaja iz grščine od besede: „logos“, kar znači v slovanščini: „slovo, rieč, beseda“. Logika je veda, koja uči o miselnosti, torej o pojmovih, sodovih in zaključkih. Tudi: „psihologija“ izvira iz grščine od substantiva; „psihe (duša) in uči o dušnih silah.

soda iz jednega, dveh ali še več družih sodov.

Prav zaključek ima 3 sodove: prednjak, zadnjak in zaključnjak. Prva sta vsak zá se: praemissa, zadnjak pa se zove: conclusio. Takov popoln zaključek je mej navedenimi trijemi primeri samo oni pod: c).

Ako pa menjka zaključku ali prednjaka ali pa zadnjaka, zove se: enthymen, kakor kaže primer pod: a).

Zaključek pa, kojega sodovi so tako zvezani, da postaja pogovor (predik.) podmet (subj.) sledečega najbližnjega, ter se prikazuje zveza kot uzrok in učinek, pa nastane: verižnjak (sorites), kar se čita v primeru: b)

Po prednjakovem sodu, kateri može biti ali bezuveten, uveten ali pa razstaven, dele se zaključki:

- a) v kategorične,
- b) v hipotetične,
- c) v disjunktivne.

Pravi logični zaključki so samo kategorični, kojim se tudi pravi, da so prostostavni, t. j. analitični.

Hipotetični in disjunktivni zaključki pa so sestavljeni, t. j. sintetični.

V prostostavnem kategoričnem zaključku se nahajajo samo 3 pojmovi:

- a) višji pojem (z najširjim obsegom),
- b) srednji pojem (z ožjim obsegom) in
- c) spodnji pojem (z najožjim obsegom), n. pr.: Vsak človek je umerljiv, lečnik je človek: torej je tudi lečnik umerljiv.

Algebraično dalo bi se to nazorno tako-le predstaviti:

$$\begin{array}{l} a = b, \\ c = a: \\ \hline c = b. \end{array}$$

Neistinit (sofističen) je kategoričen zaključek,

- a) ako prednjak neima univerzalnega soda,
- b) ako broji nad 3 glavne pojmove,
- c) ako ima zadnjak prednjakov pogovor (predik.), kajti mnogo stvari možé imeti taisto svojstvo, akopram nespadajo v taisto rod (pleme).

Za kategorične zaključke velja tudi to-le:

- a) Kategoričen zaključek mora imeti samo kategorične sodove.
- b) Znakovi, koji se doznávají vsemu rodu, doznávati se morajo tudi samoterim stvarém, katere se nahajajo v istem rodu.
- c) Znakovi, koji se odrekajo vsemu rodu, odrekajo se tudi samoterim stvarém, katere spadajo v taj rod.

Za hipotetične zaključke velja to-le:

- a) Ako se izrazi uzrok, mora se izraziti tudi učinek.
- b) Posledični stavek mora postati zaključnjak, ako se je stavil njegov uvetni stavek kot zadnjak, n. pr.: Ako dežuje, pa je mokro, sedaj dežuje: torej je mokro.
- c) Ako se učinek zanikuje, mora se tudi uzrok zanikovati.
- d) Uvetni stavek se mora kot zaključnjak zanikati; ako se zanikuje posledični stavek kot zadnjak.

Hipotetičen zaključek je neistinit,

- a) ako sledi uvetnik iz posledičnika,
- b) ako sledi zanikovanje posledičnikovo iz pogojnikovega zanikovanja.

Neistinit bil bi ta-le zaključek:

Ako dežuje, pa je mokro, sedaj ne dežuje: torej nije mokro.

Barem je znano, da se može zmočiti, kakova stvar tudi bez deževanja, n. pr. z razlivanjem.

O disjunktivnih zaključkih naj se pomni:

- a) Ako se deva v zadnjak nekov predikat, potem se morajo v zaključnjaku subjektu odrekati vsi predikati, kateri ostajajo v prednjaku.
- b) Ako se v zadnjaku odreka predikat, potem se morajo v zaključnjaku vsi v prednjaku ostali predikati subjektu doznovati, n. pr.: Ali si se lagal, ali šalil, ali pa si se motil; ti pa terdiš, da se nisi ni motil, ni šalil: torej si se — lagal!

Algebrajično:

$$\frac{a + b + c,}{- b - c:}$$

a

Disjunktivni zaključki so neistiniti, ako se v zaključnjaku nenahajajo vsi predikati, kateri ostajajo v prednjaku po odstranitvi tega, kaj se je bilo zadnjakovemu subjektu ali dogvalo ali odreklo.

V disjunktivnem zaključku može biti zaključnjak ali kategoričen, ali pa disjunktiven. So pa tudi hipotetično-disjunktivni zaključki, n. pr.: Ako si bolesten, imaš malo, mnogo ali celo nikakošnih bolečin.

Znakovi neistinitih zaključkov bez razločka:

- a) Zaključek je neveljaven, ako je prednjak neistinit,
- b) ako je neistinit zadnjak,
- c) ako se rabi slovo (beseda) v raznem pomenu,

d) ako je v zaključnjaku drugačna kvantiteta, nego li v zadnjaku.

Zaključki ne spadajo mej produkcije, t. j. po zaključkih se ne dospé do novih predstav, nego pojasnujó nam to, kaj nam je temno.

Reči pa se tudi može, da zaključki nadomeščajo izkušnje; sè zaključki se — dokazuje, t. j. „neverujočemu Tomažu“ se kaže na nujnost in izverstnost kacega soda ter se ukrepi njegova istina.

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajue.

Srednji vek.

I. Od propada zahodno-rimskega cesarstva do Karola Velikega.

(Dalje)

§ 6. Mohamed.

V Evropi se je kerščanstvo vedno bolj in bolj razširjevalo, v Aziji se je pa prikazal oznanovalec nove vere, Mohamed.

Mohamed je bil rojen leta 571 v Meki v Arabiji. Vsled rane smerti staršev izredil ga je njegov stric, katerega je Mohamed po njegovih tergovskih potih spremljal. Pozneje je bil kupčijski vodja v veliki kupčiji neke vdove, katera ga je tudi za moža vzela. Arabci so bili sicer pagani, pa so imeli tudi judovske nazore. Kar sklene precej nadarjeni Mohamed, ki se je po svetu tudi druge vere poznavati učil, novo vero ustanoviti. Šel je v samoto ter začel verske reči premišljevat; pripovedoval je potem, da se mu je angel Gabrijel prikazal in ga za preroka božjega izvolil. Pervi nauk njegove vere je: „Samo en bog je in Mohamed je njegov prerok.“ Mozes in Kristus sta mu bila božja poslanca. — Predigoval je pa o neumerčnosti duše, o plačilu po smerti, priporočal molitev, miloščino in prepovedoval vino.

Začetkoma je imel le malo prijateljev in priveržencev; moral je celó pred njegovimi sovražniki iz Meke v Medino bežati (622), kjer pa je bil z veseljem sprejet. Od tega bega (v arabskem jeziku *hedžna*) štejejo Arabci leta.

Od tod je razširjal svoje nauke na vse strani, najpervo s svojo zgovornostjo, pozneje tudi z mečem. Da je svoje priveržence za boj navdušil, pripovedoval je, da v vojski padle čaka v raji največje veselje, in da je človeku osoda že naprej odločena, da se bližuje smert, človek ne more odtegniti, tudi če v boj ne gre. Na taki način je pribojeval mesto Meko in skoro vse arabske rodove. Umerl je v Medini (632), kjer je v železni rakvi v mošeji (tempeljni) pokopan.

Njegovi nauki se zovejo Islam, in so v knjigi Koran popisani. Mohamedovi nasledniki se imenujejo Kalifi, t. j. namestniki preroka. Ti so si pribojevali Sirijo, Palestino, severne afrikanske pokrajine, in šli so (710) pod vodstvom vojskovodje Tarika na Špansko. Tu so bili v taboru, imenovanem Gebel al Tarik, iz česar je nastala beseda Gibraltar. Tu so premagali zahodne Gote in so gospodovali čez Španijo. Hoteli so se tudi v Galiji utaboriti, toda ta naklep jim je bil Karol Martel preprečil.

V znanostih in umetnostih so bili Arabci takrat precej izvedeni, pečali so se z astronomijo, medicino, stavbarstvom, pesništvom in godbo.

§ 7. Pipin Mali.

Karol Bat (Martel) je zapustil dedni urad hišnega mojstra (majores domus) na merovingarskem dvoru svojemu sinu Pipinu, imenovanemu Mali. Takratni merovingarski kralj je bil to le na videz, Pipin je marveč imel vso državno oblast v rokah. Pipin je bil jako močan; pripoveduje se, da je pri neki igri levu na en mah glavo odsekal. Tudi duševne zmožnosti njegove so bile velike. Hotel je torej ne samo oblast kraljevo, ampak tudi čast kraljevo imeti. Pridobil si je bil zaupanje frankovskih zlahtnikov in duhovnikov. Zato je prašal takratnega papeža Caharija, kdo naj bode prav za prav kralj, ali tisti, ki ima vso oblast kraljevsko, ali pa oni, ki ima samo ime. Odgovor je bil Pipinu goden. Postavili so ga na frankovski prestol; on je bil utemeljitelj nove vladarske hiše na Francozskem, imenovane Karlovi (Karolingarji). Pipin je bil zato papežem tudi hvaležen. Branil jih je zoper napade Longobardov, vzel celó tim del srednje Italije in ga podaril papežu. Na ta način se je bila cerkvena država (papeževa dežela) ustanovila.

II. Od Karola Velikega do križanskih vojsk.

§ 8. Karol Veliki.

Pipin je zapustil frankovsko kraljevstvo svojima sinovoma Karlmanu in Karolu. Pervi je že za tri leta umerl in tako je prevzel frankovsko državo sam Karol, kateri si je vsled svojega močnega in modrega vladanja pridobil pridelek „Veliki“. Karol Veliki je imel dolgo-trajajoče in kervave vojske, osobito s Saksi, ki so stanovali med Labo, spodnjo Reno in Severnim morjem. Hotel jih je, ker so bili še pagani, h kerščanski veri spreobniti; pa so se brabro branili nove vere, ubili k njim poslani kerščanske oznanjevalce in razdjali sezidane cerkve. Na to je Karol prijel za meč in jih silil k pokorščini.

Karol je šel na pomoč papežu v Italijo zoper Deziderija, kralja Longobardov, premagal Pavijo in se sam postavil za kralja Longobardov; med tem so se vperli Saksi na novo pod

vodstvom Wittekinda. Karol je na to prihitel iz Italije in Sakske popolnem pobil. Pozneje so se Saksi še večkrat prizadevali, otefi se frankovske podložnosti, toda zastonj; še celó Wittekind se je moral s Karolom sprijazniti in se je dal kerstiti.

Tudi na Španskem je bil Karol do Ebra Arabce zmagal in pridobljeno deželo pod imenom špansko marko k svojemu kraljestvu pridružil. Da bi vshodne meje svoje države pred roparskimi Avari (Obri), ki so stanovali na Ogerskem, obvaroval, potolkel jih je popolnoma in od meje prepodil. Iz pridobljene dežele osnoval je tako zvano „Izhodno marko“; njeni grofi so morali deželo pred sosednimi narodi braniti.

V Italiji se je vnel punt zoper papeža. Karol je šel na to v Rim (800 l. pr. Kr.), kjer je nemir hitro udušil. Praznoval je pa v Rimu božične praznike v Petrovi cerkvi. Kar se približa papež sredi velikega mnoštva ljudi molečemu Karolu in mu med velikim veseljem ljudstva postavi cesarsko krono na glavo in ga mazili za rimskega cesarja. Dostajanstvo rimskega cesarja je bilo s tem zopet vpeljano, t. j. za 324 leti, od kar ga je bil Odoaker odpravil.

Karol je umel dobro sukati z mečem, pa je tudi po očetovsko skerbel za svoje podložne. Ustanovil je šole, bil prijatelj učenjakov in pospeševal znanosti. Kerščanstvu je bil s celo dušo naklonjen, ustanovljal je škofijstva, cerkve in samostane. Zboljševal je pravne razmere, vojaštvo, skerbel za poljedelstvo in kmetijstvo. Umerl je v svojem 72. letu v Ahnu (814) v tej dobri zavesti, da je vse, kar je dobro, želel in po svojih močéh pospeševal. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz južnega dela slovenskega Štajerja. (Kaj napredka narodne šole tudi močno škoduje. Podlaga sedanje nar. šole, t. j. glavne točke šolskih postav so res dobre, a slabi so tisti izverševalni organi, koji šolsko postavo izpolnjujejo brez obzira na njen visoki pomen, na duh nar. šole, ter glavne faktorje — učitelje in taki škodujejo šoli več, nego oni privatni, kojim se naprave nar. šole merze. Temu gotovo ne bo prej bolje, nego takrat, kedar bo najti več pravičnih in značajnih mož.

Vsak prijatelj nar. šole vjema se s tem, da se je nar. šola iztergala iz rok duhovnikov, ki so bili od nekdanj največi protivniki prostega gibanja ljudstva, ter da je poslala politicum, previdi potrebo, da morajo učitelji več vedeti, nego v šoli učé, prizna zasluge za šolo vnetega učitelja, ki ve in stori, kar je narodnej šoli v korist in v napredek. Kdor pa tem besedam ugovarja ter se po njih ne ravna, ta ni prijatelj nar. šole; sovražnikom pa kličemo: paret!

V minulih šestih letih je postalo gibanje učiteljev zelo živahno, na kojoj vplivujejo najbolj okr. š. nadzorniki. Da okr. š. nadzornik izpolni

svojo nalogo, mora biti, če ne ideal učiteljstva, vsaj dober pedagog, ker sicer je mlin brez kamnov. Pred vsem mora biti pa prijatelj učiteljstva, ker če goji srce serd do koga, je tudi oko slepo in uho gluho, in nadzornik s takimi lastnosti je slepi gluhomutec, največa nadloga narodne šole. Vsaj uže najvažnejše pedagogično načelo pravi, da naj si učitelj najpervlje pridobi ljubezen svojih učencev, če hoče v šoli kaj opraviti. Bere se tudi v zgodovini, da je bilo v državi, kjer so podložni ljubili in spoštovali svoje predpostavljene, blagostanje, mir in napredek doma. Trinoštvo se še pa ni nikoli priljubilo, posebno po zdaj niso časi za jeno vladanje. Kaj mislite tedaj, ali je nadzorniku treba skrbeti za to, da si pridobi ljubezen, poštovanje učiteljev? Učitelj, kot pedagog, vè toto vprašanje dobro rešiti, a med nadzorniki se pa vže nahajajo taki, ki so drugih misli „nego revna stvar, nar. učitelj!“

Z veliko radovednostjo smo pričakovali pretečeno jesen imenovanje novih šolskih nadzornikov. Svete želje gojili smo v naših srcih, ki so se v resnici nekoliko izpolnile. Dobro seme naj ostane, ali naj se zaseje na polje nar. šole, ljulika in druga smet pa se naj pometa in sšpravi v kraj, koji jim pristoji, želeli smo si plebejci učitelji. Stermeli smo, ter se vstrašili, da je bil odstavljen nadzornik Jamšek, ter na njegovo mesto postavljen veleznani Končnik, ki je učiteljem ptujskih okrajev spomin v serce zasadi, kojega ne bodo hitro izgubili. Učitelji njegovih sedanjih okrajev smo si gratulirali, ko je bil za našega nadzornika imenovan —, a na zelo različen način. Nekateri smo mislili, bolje bo, nego je bil Kapun, ker je bolje omikan, drugi pa se bali, da bo se sedaj nemškutarjenje začelo itd. A vkanili smo se deloma vsi; pa tudi zdaj še morebiti nimamo pravega pojma o njem, ker narazumljiva so nam njegova pota. Pritoževali so se mi učitelji skoraj vseh okrajev Končnikovih radi njega, iz česar previdimo, da je večina z njim nezadovoljena. Vse morebiti nij res, a če je res, potem vam to ni nadzornik. Iz zanesljivih virov pa sklepam, da učiteljem ni posebno prijateljsk, kar se iz njegovega občevanja z učitelji, posebno pa njegovega delovanja v okrajnem šolskem svetu razvidi. — On je še mlad profesor, kojemu se sme pod uho reči: kommt Zeit, kommt Rath! Njegov predikat še nikakor ne stori nadzornika, ki mora biti sposoben za narodne šole. Okoljščine so na srednjih šolah druge, nego na narodnih; one pozna, ker je na srednjih šolah uže učiteljaril, teh pa ne dosti, ker mu manjka prakse. Koče, koje so blizo nas, se ne vidijo dobro s teleskopi, bolje se vidijo z zdravim očesom i baš tako bi g. Končnik hitro dobil drugi pojem o narodnej šoli, učiteljih, ko bi le dve ali tri leta na narodnej šoli praktical, k čemur bi mu sicer njegova vednost ne bila proveč. Nadzorniki so vendar zato postavljeni, da bi delali učiteljem poguum za izobraženje, ter jim budili veselje do šole, posebno pa za to, da se stanje narodne šole na podlagi sedanjih šolskih postav boljša. G. Končnik nij dosegel totega smotra še nikolj, ga ne doseže zdaj in ga tudi ne bodo, dokler ne izsleče svoje stare suknje. Mogoče, da ima dobro voljo, pa kakor rečeno, spodleti se mu vse. — Nadzornikova dolžnost je, pogreške, koje v šoli najde, učitelju naznaniti, okoliščine, koje šolski napredek podpirajo ali zavirajo, poizvedeti, (pa ne od šolske mladine, kakor smo izvedeli iz prijateljskega

pisma, da dela g. nadzornik Končnik, kar je skorej neverjetno Ured.) informirati se od učitelja, zakaj se te ali one metode poslužuje, popraviti z dobrimi nasveti napake pri metodi in drugod, naznaniti stanje šole okrajn. šolsk. svetu, pa ne zaničevati učitelja in celo njegove osebe, preden je informiran! Ne vemo, zakaj se g. Končnik učiteljev tako izogiblje in zakaj jih pri sejah okrajnega šolskega sveta tako neusmiljeno biča. Prej je še vendar marsikteri učitelj veljal za marljivega in sposobnega, odkar pa poznamo g. Končnika, so pa vsi za nič! Vprašali bi ga radi, kaj da hoče s tem doseči? To, kaj je uže dosegel: nezaupanje učiteljev! Učitelji njegovih okrajev ne bodo napredovali zato, ker je on nadzornik, pač pa bodo zaostajali in zgubili veselje do šole, ker imajo njega za nadzornika. Ko bi vendar pomislil, da na ta način, dobrej stvari več škoduje, nego koristi!

Človek se ne začne pri baronu in omika ne pri juristu ali profesorju, kakor mislijo prazne glave bahačev, temuč tudi učitelj mora biti človek, značajan in omikan mož, ki zasluži spoštovanje, (vže radi svojega poklica), ne pa zaničevanja!

Konečno še moramo omeniti, da teh verstic nismo pisali iz sovraštva do naših nadzornikov, marveč za to, da napovemo vojsko principom, ki so narodnej šoli v kvar. Želeli bi le, da bi dobro mesto našle, ker nam je na tem ležeče, da narodna šola napreduje.

Eden v imenu več drugih.

Iz Rajhenburga. Učiteljsko društvo za okraje Kozje, Sevnico in Brežice je 8. junija v Rajhenburgu zborovalo. Udeležitev sicer ni bila obilna, a med došlimi so bili vendar društveniki, ki so se precej daleč potrudili. G. Jamšek predseduje. V ogovoru želi, naj bi bil za letošnje društveno leto samo eden zbor. Omenja pol, ktere je bil od prof. Müller-ja prejel, ter posamezne v izpolnjenje razposlal. Poroča v kratkem o izletu v Zagreb 11. maja: o sprejemu, zanimivostih, ktere smo si ogledali itd. Spodbuja k pristopu priporočila vrednemu zavodu: „Narodna šola“. Opomni spisa v 11. listu Štaj. kmetovalca „Krieg dem Dordreher“, ter meni, da je treba otroke k preganjanju le z veliko previdnostjo napeljevati. Pokaže slednjič novo izišle računice.

Prednašal je g. Kunstič „o zgodovini Slovencev“. Temeljito je govoril o reformaciji, razširjenji protestantizma po slovenskih krajinah po Trubarju, zatiranje stare vere, vpljivu protestantizma (Trubarja) na slovensko literaturo, preganjanju nove vere za Karla V. in njegovih naslednikov. V „računstvu iz prakse“ pokaže g. Jamšek prav razvidno, kako se štirji glavni računi vjemajo.

G. Kunstič, kot pevovodja, izrazi še željo, naj bi se zaradi bodoče konference 27. julija nektere posmi poprej poskusile, ter bi se prijatelji petja zvečer popred v Rajhenburgu zbrali. Matko.

Iz Kranja. Ravnatelj tukajšnje ljudske šole ne umeje pedagogike in njenih glavnih pravil, zaradi tega imajo učitelji pod njegovim vodstvom težko stanje. On spodkopava avtoriteto kolegov na prečudne načine; dalje primerja učitelje z „Holzknechti“, enkrat v mesecu se ipak tako po-

niža, da svojim hlapcem pri konferencah svojo pedagoško modrost razklada; v obče pa le gleda, kako bi svoje „Holzknechte“ kompromitiral, nimbus svoj pa toliko bolj širil. Da tako ravnanje, ki bije zdravi pedagogiki v obraz, ne pristuje ravnatelju, je jasno, ali nejasno nam je, da k temu šolske oblasti molče, da si poznajo tega finega ravnatelja, kateremu je deviza hlinstvo, gospodoželjnost in sebičnost. To žalosti vsacega šolskega rodoljuba, ker vidi, da šola hira, da gre pod takim vodstvom rakovo pot. Zaradi tega je želja opravičena, da bi se kmalu odpravili tu omenjeni in drugi še neomenjeni nedostatki, nahajajoči se na tukajšnji šoli.

V to sverho je treba poduka tistemu, ki je prouzročil nepovoljno stanje, in to je — kar vemo iz došle nam informacije — provizorični ravnatelj, ki še nema učiteljske preskušnje, da si službuje že več let. Mar misli jo delati o svetem Nikoli?

Mi vsaj menimo, da postava je za vse enaka, in zaradi tega ne moremo nikakor odobraviti, da ta neisprašeni učitelj že precej dolgo opravlja službo, za katere mu manjka postavnih svedočanstev, potrebnih vrednosti in takta. Nekoji priverženci sicer govoričijo nekaj o njegovi učenosti, a to kadilo mamelukov, — bridka ironija tega življenja mu ne pomaga niti do slave, niti ne upliva na nas. Mnenje naše o njem včeraj in danes je le eno in isto, in dejanje njegovo imenujemo podlo, da hujšega izraza ne rabimo. Kologe obrekovati in černiti, primerjati jih z Holzknechti, jim druge surovosti v obraz rekati, vestno delajočim učiteljem očitati, da ne delajo postavno, in onim, ki so vse izpite dobro dostali, odrekati učiteljsko sposobnost — to znači tega ravnatelja.

Mi mu svetujemo denes le to, da bi pred svojim pragom pometal in bruno iz lastnega očesa potegnil, posebno dobro naj bi pomislil, da je on edini šolski ravnatelj na Kranjskem, ki nema nobene učiteljske preskušnje, da tedaj le po milosti šolskih oblasti uživa svoj kruh! — Toliko v dobrototen prevdarek!

Iz teržaške okolice. (Posnetek iz prijateljskega pisma.) Naj Vam tu razodenem veselo vest, da tudi mi dobimo s prihodnjim šolskim letom nove deželne šolske postave in učne načerte, po kojih se bodo naše šole organizirale. Projekt nove organizacije teržaških in okoličnih šol izdelan po nasvetu šolskega municipalnega odseka, kateri se bode te dni mestnemu svetovalstvu v obravnavo predstavil, ima dokaj za okolične učitelje krivičnih strani. Plača se okoličnim učiteljem i učiteljicam za 200 glđ. manjša, kot mestnemu osebju nižjih razredov nasvetuje. Ravno tako se predlagajo remuneracije za dve uri poduka v nedeljskih šolah mestnim učiteljem 80, okoličnim le 40 glđ. In zakaj ta dvojna mera?

Živež in obleka nas v okolici gotovo več stane nego mestjane, zato ker moramo itak vse iz mesta naročevati. Kvalifike se iste terjajo. Ložje tudi nij podučevati v okolici kmečke otroke v dveh jezicih, v več oddelkih, kot v mestu gosposke otroke v enem jeziku in v enem samem oddelku. Morda najberže zato, ko smo — ščavi. Največ nejevolje pa nam vzbuja nek paragraf, s kojim nas hočejo samovoljno premeščevati (amovibilita) vsak hip, kadar jim bo v glavo skočilo, brez uzrokov, brez krivde. Koliko

moralne in tudi materialne škode to doprinese učiteljem in šolam, lahko si mislite. Nekateri okolični starešinski zastopniki bodo se temu protivili, pa komaj z vspehom.

Slovstvo.

(„Die Regenten Oesterreich's“) se imenuje okusno vezana knjiga s podobami, ki se nam je te dni na ogled poslala. Obsega 53 okusno risanih slik skoro vseh avstrijskih vladarjev od l. 1000 do dan danes. To delo je dopadljivo slehernemu omikanemu, podpira učenje zgodovine in se radi tega priporočuje tudi v to, da se pri razlaganji zgodovine v narodni šoli more pokazati večjim učencem. Za učitelje stane 1 fl. 50 kr. in se dobiva na Dunaji pri J. Heindl-u (Stefansplatz 7).

Šolske novice in drobtine.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) Seja 8. junija. V tej seji so se nasetovali učitelji za nameščenje na državnih šolah, poročalo se je o nadzorovanji šol v laškem okraju, dovolila se je ljudskemu učitelju starostna doklada in učiteljski vdovi pokojnina. Na neko vlogo se je odgovorilo, da ni treba posebne inštrukcije za krajne šolske nadzornike, kajti zadostujejo že postavne določbe. — Frančiška Jung se je imenovala industrialna učiteljica na Vranskem.

(† Janez Simonič.) Kruta smert začela je med učiteljstvom neumljeno kositi, kajti danes nam je zopet žalostno zabilježiti prerano smert blagega sodruga. Umerl je namreč po nedolgi bolezni g. Janez Simonič, nadučit lj pri sv. Jurju na Ščavnici v gornje-radgonskem okraju. Blagi pokojnik je bil rojen leta 1825 pri sv. Vidu pri Ptuj. Učiteljeval je najpervo na Štajerskem od leta 1843. namreč, pozneje pa več let na Kranjskem pri sv. Jerneji na Dolenjskem. Leta 1871 preselil se je zopet na Štajersko v zgorej omenjeni kraj, kamor ga je bilo menda boljše materialno stanje privabilo. Tu, kakor tudi na Kranjskem, bil je ljubljen in spoštovan od svojih sodrugov, od učencev in ljudstva. Bolehati je začel že po zimi letos, ali v šoli se je trudil skoro do zadnjega časa, dokler mu ni zdravnik, katerega je bil žalibog prepozno za pomoč v bolezni poprašal, daljno podučevanje prepovedal in mu toplice nasvetoval. Toda moči so ga tako hitro zapuščale, da je že 14 dni potem t. j. 16. junija v Gospodu zaspal. Pogreb je bil 18. junija, pri katerem je bilo 13 učiteljev in mnogo ljudstva. — Ranjki je bil skozi in skozi dober učitelj v šoli, ljubeznjiv in odkritoseren prijatelj svojim kolegom, goreč za napredek Slovencev in naše slovenske narodne šole in tudi delaven za te naše namere in podpirajoč jih, koliko so mu njegove moči dopuščale. Svoji mnogobrojni družini, ki ga bode težko pogrešala, pa je bil preskerbni, predobri oče. Odlikoval se je mili naš pokojni sodrug zlasti v godbi, umel je vse instrumente. V svojih prostih urah je učil vse svoje otroke raznih instrumentov, v čemur jih je tako izuril, da je v boljših trenutkih svojega življenja cel koncert delal v svoji domači hiši, v veliko veselje ravno navzočih gostov. Naj počiva v miru blaga in poštena učiteljska duša!

(Janežičeva slavnost.) Koroški rodoljubi so sklenili letos, sredi meseca avgusta s posebno slovesnostjo slaviti spomin prerano umerlega slovenskega jezikoslovca in pisatelja Anton Janežič-a, ter mu v znamenje narodove častitbe in hvale na rojstni hiši v št. Jakobskej fari (Rožna dolina; železniška postaja Verba (Velden), okraj Rožek) staviti spominsko

ploščo V ta namen voljeni odbor si je zvest, da bodo udeležitev prostega naroda mej Slovenci Koroške zdatna in živahna, ob enem mu je uže ime Janežičevo porok dovolj, da bodejo tudi drugi Slovenci iz bližnih kronovin radostno ovo priliko porabili, da časté spomin nevtrudljivega delavca na slov. slovstvem polju in ob enem v duševnej vzajemnosti podadó gorotanskim rojakom bratovsko roko.

(Uradne okrajne učiteljske konference) so bile 6. junija v Senožeči, 22. junija v Ljubljani, 27. julija bode v Reichenburgu, 2. in 3. avgusta v Celji, 3. avgusta v Kamniku, 15. avgusta v Ptujih. Naj pri tej priliki na nekatere vprašanja povemo, da ni ravno „moraš“, da se točke dnevnega reda pismeno izdelujejo, ampak da je to po dotičnem štajerskem ukazu samo „častna dolžnost“. Ako pa gg. slov. učitelji prašanja pismeno obdelujejo, naj izvole to storiti v slovenskem jeziku, da jih morejo — ako jih je volja — priobčiti v naših slovenskih listih. Vsaj pismeni izdelki nimajo nobenega pomena, ako bi prašneli v nadzornikovih aktih.

(Plače hervatskih učiteljev.) Na 17 šolah je plača po 700 gld., na 89 po 600 gld., na 65 po 500 gld., na 18 po 450, na 174 po 400 gld. in na 174 šolah po 350 gld. Na 148 šolah pa plače še niso urejene.

(Dva učitelja na eni službi.) Za neko izpraznjeno službo na spodnjem Štajerskem je kompetiralo več učiteljev. Pravico imenovanja je imel deželni šolski svet. Od krajnega in okrajnega šolskega sveta je bil na 1. mestu g. Tr. iz terzaške okolice nasvetovan, in ti korporaciji ste se terdo nadjali, da bode od dež. šolskega sveta tudi imenovan. Zato kar pozovete imenovanega na službo. Ta pride in služi tu že mesec dni, kar pride poročilo iz Gradca, da je deželni šolski svet g. P. (iz Koroškega) imenoval. — Dan danes velja pregovor: Človek obrača — deželni šolski svet pa obrne. —

(Najpotrebnejši predmet slovenske šole) je „nemška ortografija“. Teh misli je menda g. Gašperin, (Obmann der Filiale des krain. Lehrervereines in Gurkfeld), ki je postavil na dnevni red svoje učiteljski skupščine 22. jun. in še v 1. versto to le točko: „Die deutsche Orthographie in slovenischen Schulen.“ Kdaj smo še brali v nemških listih „die slovenische Sprachlehre in deutschen Schulen!“

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Služba podučitelja ali podučiteljice na Bizeljskem (2razr., okraj Brežice) s 440 gld. in 50 gld. doklade in stanovanje (ali provizorično s 330 in 140 gld. doklade in stan.) do 20. julija na kr. š. svet. Podučiteljska služba v Fraubeimu (3razr., okr. marib.) s 440 (330) gld., stan. in 50 gld. remuneracije do 10. julija na kr. š. svet. Podučiteljska služba pri Mali nedelji (2razr., okr. ljutom.) s 440 (330) gld. in stan. do 20. julija na kr. š. svet. Podučiteljska služba v Ptujih s 560 (420) in 60 gld. za stan. do 31. julija.

Na Kranjskem: Učiteljska služba v Goričah (na novo osnovana 1razr., okraj Kranj) s 500 gld. in stan. do 20. julija na kr. š. svet. Učiteljska služba na Verhnikih (2razr.) s 450 gld. do 15. julija na kr. š. sv. Več služeb v Kočevskem okraju do 10. julija na kr. š. svet.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Miha Kokot (učit. kandidat iz Celovca), podučitelj v Sevnici; g. J. Petrič, (prej pri Mali nedelji), zač. podučitelj pri sv. Marku pod Ptujem.

Nr. 199.

Učiteljska služba

1—2

na enorazredni ljudski šoli v Remšniku z dohodki 3. razreda in prostim stanovanjem se razpisuje.

Prosileci, zmožni nemškega in slovenskega jezika v govoru in pisavi, imajo svoje dostojno dokumentirane prošnje potem predstavljene okrajne šolske gosposke najdalje do 1. avgusta t. l. vposlati krajnemu šolskemu svetu v Remšniku.

Okrajni šolski svet v Marenbergu, dne 19. junija 1876.

Pervosednik: **Strobach.**

Nr. 194.

Učiteljske službe.

1—2

V šolskem okraji Marnberškem se razpisujejo sledeče učiteljske službe:

- a) učiteljska služba na enorazredni šoli v Brezji (Fresen) z dohodki IV. razreda in prostim stanovanjem;
- b) učiteljska služba na enorazredni šoli v Terbonji (Trofin) z dohodki IV. razreda i prostim stanovanjem;
- c) učiteljska služba na enorazredni šoli v Soboti (Soboth) z dohodki III. razreda in prostim stanovanjem;
- d) učiteljska služba na trirazredni šoli v Ribnici (Reifnigg) z dohodki III. razreda;
- e) podučiteljska služba na trirazredni šoli v Ribnici (Reifnigg) z dohodki III. razreda.

Prosileci, zmožni nemškega in slovenskega jezika v govoru in pisavi, imajo svoje dostojno dokumentirane prošnje potem predstavljene okrajne šolske gosposke najdalje do konca mesca julija t. l. vposlati dotičnemu krajnemu šolskemu svetovalstvu.

Okrajni šolski svet Marnberški, 10. junija 1876.

Pervosednik: **Strobach.**

Nr. 136.

Učiteljske službe.

1—2

V šolskem okraji Šoštanjskem se razpisujejo sledeče učiteljske službe:

- a) učiteljska služba na enorazredni šoli pri sv. Janžu na Peči z dohodki IV. razreda in prostim stanovanjem;
- b) učiteljska služba na enorazredni šoli v Šmartnem pri Paki (pri Šostanji) z dohodki IV. razreda in prostim stanovanjem;
- c) učiteljska služba na trirazredni šoli v Velenji (Wöllan) z dohodki III. razreda;
- d) podučiteljska služba na trirazredni šoli v Velenji (Wöllan) z dohodki III. razreda.

Prosileci, zmožni nemškega in slovenskega jezika v govoru in pisavi, imajo svoje dostojno dokumentirane prošnje potem predstavljene okrajne šolske gosposke najdalje do konca mesca julija t. l. vposlati dotičnemu krajnemu šolskemu svetovalstvu.

Okrajni šolski svet Šoštanski, dne 10. julija 1876.

Pervosednik: **Strobach.**

V šolskem okraji Slovenje Graškem se razpisujejo sledeče učiteljske službe:

- a) učiteljska služba na enorazredni šoli pri sv. Janžu pri Spodnjem Drauberg-u z dohodki IV. razreda in prostim stanovanjem.
- b) Podučiteljska služba na enorazredni šoli pri sv. Ili pri Turjaki z dohodki III. razreda in prostim stanovanjem (ena soba).

Prosilci, zmožni nemškega in slovenskega jezika v govoru in pisavi, imajo svoje dostojno dokumentirane prošnje potem predstavljene okrajne šolske gosposke najdalje do konca mesca julija t. l. vpslati dotičnemu krajnemu šolskemu svetovalstvu.

Okrajni šolski svet Slovenje-Graški, 10. junija 1876.

Pervosednik: **Strobach.**

V Pragi v založbi **Felkl**-na in **sina** (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

5—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, **četvrt**a ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za **slovenske** šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**
v Ljubljani, v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospe šolske ravnatelje in učitelje na naše, izverstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemeljske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v **slovenskem**, **hervatskem** in **serbskem** jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je o svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

 Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina

tergovina s papirjem v Pragi.

V J. M. Pajk-ovi tiskarni v Mariboru

se dobé sledeče šolske tiskovine:

1. Šolski zapisniki (katalogi); cena 1 knjigi 60 kr.;
2. Razrednice, navadne in nove; poslednje posebno praktične; ž njimi si prihrani učitelj mnogo pisarije in mnogo papirja; cena 1 knjigi 60 kr.
3. Tednice, cena 1 knjigi 60 kr.
4. Šolska naznanila v novi lepi obliki s slovenskim in nemškim tekstom, cena knjigi 60 kr.
5. Opominovalni listi (za šolsko obiskovanje), cena knjigi (96 listkov) 50 kr.

Za lepomisje se priporočujejo:

1. Podkladki za lego, cena knjigi (96 listkov) 40 kr.
2. Podkladki za lego in verste pri slovenskem lepomisji; cena 40 kr.
3. Podkladki za lego in verste pri nemškem lepomisji; cena 40 kr.

Pri bukvozeu

5—6

Fr. Duboisu

v Ljutomeru (Luttenberg)

se dobivajo vse različne šolske priprave za slovenske in slovensko-nemške šole prav po nizki ceni, in sicer:

- 1) vse knjige iz c. kr. dunajske založbe;
- 2) šolske knjige naših domačih pisateljev: **Lapajnetova** „Geometrija“, „Kratek opis“ slovenskih pokrajin; po njem poslovenjeni: Mali prirodopis, Mala fizika, Pripovedi iz zgodovine Štajerske; **Praprotnikova**: Slovica, Spisje;
- 3) **Felkl**-nove in **Kopšičeve** risanke;
- 4) **Winikerjeve** pisanke, **Pokornijeve** pisanke s slovenskimi predpisi in drugi zvezki za lepomisje in spisje;
- 5) **Čisti** in **pikčasti** papir za risanje, **Fuchsove** predlage za risanje itd.

Naročila od drugod se po pošti hitro in po nizki ceni (kakor na prvem izviru) izveršujejo.

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer.“

Za uredn. odgovern Drag. Lorenc. — J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.